

თერთმეტი

ათი უცხოური ნოველისა და ერთი ზღაპრის თარგმანი

საქართველოს უნივერსიტეტის გამომცემლობა
თბილისი
2019

საქართველოს უნივერსიტეტის ხელოვნებისა და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა სკოლის ევროპული ენებისა და ფილოლოგიის დეპარტამენტის ინგლისური ფილოლოგიის სა-
ბაკალავრო პროგრამის სტუდენტებმა ინგლისურიდან თარგმნეს XX საუკუნის მნიშ-
ვნელოვანი 11 მხატვრული ტექსტი. საქართველოს უნივერსიტეტის ბაზაზე შეიქმნა
ბლოგი „11“, სადაც ატვირთულია 11 ტექსტის თარგმანი. ნებისმიერ დაინტერესებულ
პირს შეუძლია შევიდეს ამ საიტზე და საკუთარი კომენტარი დატოვოს.

პროექტის ავტორი და ხელმძღვანელი
ელენე აბაშიძე

რედაქტორი
ელენე სალარიძე

რედაქტორ-კორექტორი
მარინა ჟღენტი

რეცენზენტი
მაია ჩხეიძე

კომპიუტერული უზრუნველყოფა
ზურა ცქირია

დიზაინი
ნოდარ სუმბაძე

ქართული გამოცემა © საქართველოს უნივერსიტეტის გამომცემლობა,
2019

მისამართი: კოსტავას ქ. 77, თბილისი 0171, საქართველო.
ტელ.: 032 2 55 22 22

ყველა უფლება დაცულია. ამ წიგნის არცერთი ნაწილი არანაირი
ფორმით ან საშუალებით არ შეიძლება გამოყენებული იქნას
გამომცემლის წერილობითი ნებართვის გარეშე.

ISBN 978-9941-9644-4-2

დაიბეჭდა საქართველოში.

ედვინება ნელი საყვარელიძეს

განსაკუთრებული მადლობა პალიტრა L-ის რედაქტორს ელენე სალარიძეს, რომელიც დაგვეხმარა ამ პროექტის საუკეთესოდ წარმოჩენაში. დიდი მადლობა ყველას, ვინც მოიწონა და გააზიარა ჩვენი ნაშუშევარი.

ელენე ლელი აბაშიძე

სარჩევი

წინათქმა

vi

ქეით ჩოპინი – კატერინა (კეიტ) ო'ფლაჰერტი შტორმი თარგმნა და კომენტარები დაურთო ხატია კარელიძემ	1
ლულუ უენგი კანკანი თარგმნეს მაია პაქსაშვილმა და მარიამ ადამიამ	8
შერვუდ ანდერსონი ძალა ღვთისა თარგმნეს თეონა ხარაულმა, ილონა შარამიამ და მზია ხოფერიამ	12
ჯეიმს ჯოისი ვევლინი თარგმნეს და კომენტარები დაურთეს ილონა ბარამიამ და თეონა ხარაულმა	20
ადელაინ ვირჯინია ვულფი მემკვიდრეობა თარგმნეს მარიამ გეგელიძემ და კატერინე ჯოხაძემ	27
ჰელენ სონდერსი ბებრის ყვავილობა თარგმნეს გვანცა ჩიხლაძემ და ნათია ფაციაშვილმა	36
აიზეკ აზიმოვი რა კარგი იქნებოდა მაშინ... თარგმნა იზაბელა ყუნძაყიშვილმა	41
სერ ართურ ჩარლზ კლარკი წყევლა თარგმნეს და კომენტარები დაურთეს თამარ ბაშარულმა და ლანა ჯალაღანიამ	47
ტომას ვულფი შორიდან და... ახლოს თარგმნეს ლიკა ჩიხლაძემ, ანა შაშვიაშვილმა და ლანა ბერიძემ	51
უილიამ სომერსეტ მოემი სტიქაროსანი თარგმნეს მარიამ ჯაფარიძემ და ვერიკო დუმბაძემ	57
თორმეტი მოცეკვავე პრინცესა თარგმნეს თეა დოლიძემ და ლიკა ლატარიამ	65

წინათქმა

ყველაფერი ასე დაიწყო...

ვსწავლობთ რთულ საგანს – მხატვრული თარგმანის თეორიას. მიუხედავად იმისა, რომ ნიჭიერი და ბეჯითი სტუდენტები არიან, თავდაპირველად ვერაფრით დავაინტერესე. გულგრილად, უხალისოდ მისმენდნენ. ერთ-ხელაც, მორიგი ლექციისას – „შეპირისპირებულ ენათა სისტემური სპეციფიკით დეტერმინირებული თარგმნითი ტრანსფორმაციები“ თავში მოულოდნელმა აზრმა გამიელვა და მაშინვე გამოვთქვი: – ხომ არ აჯობებს ჩვენი თეორიული ცოდნა პრაქტიკულად გამოვიყენოთ – ანუ თავად ვთარგმნოთ მხატვრული ტექსტები? ერთხანს გაჩუმდნენ, არ ელოდნენ მსგავს შეთავაზებას, მაგრამ მალევე თითქოს გამოფხიზლდნენ და წარმოუდგენელი ენთუზიაზმით ამყვნენ. რაღა თქმა უნდა, აღარ გადავდეთ და იმდღიდანვე დავიწყეთ თარგმანსა და „მთარგმნელობაზე“ ფიქრი.

დიდი გამოწვევის წინაშე აღმოვჩნდი, რადგან სტუდენტებისთვის უნდა შემეთავაზებინა მსოფლიოში გამორჩეული ინგლისურენოვანი მწერლების მცირე მოთხრობები, ნოველები... და თუ ახლა მათ თარგმანებს ნახავს მკითხველი, დარწმუნდება, რომ თითოეულმა შეძლო თავისი სათქმელი ეთქვა. მართალია, მსოფლიო ლიტერატურის განვითარებაში შეტანილ მათ წვლილზე ჯერ ფიქრიც ზედმეტია, მაგრამ გეტყვით, რომ თანამედროვე ქართულ თარგმანში პირველი ნაბიჯებისთვის სამზადისი უკვე დაიწყეს...

ჩემი გეგმა საკმაოდ ამბიციური იყო:

1. სტუდენტები უნდა გაცნობოდნენ ცნობილი ინგლისურენოვანი მწერლების ტექსტებს ორიგინალში;
2. დახელოვნებულიყვნენ ისეთ რთულ ენობრივ ასპექტში, როგორიცაა თარგმანი და მით უმეტეს, მხატვრული თარგმანი;
3. ურთულესი ტექსტები ადეკვატურად გადმოეტანათ ქართულ ენაზე.
4. და, რაღა თქმა უნდა, მკითხველისთვის უნდა მოწონებინათ თავი!..

ერთად დავიწყეთ თავდაუზოგავი შრომა – საათობით ვასწორებდით ტექსტებს, ხანდახან დაღლილობისგან ველარც კი ვაგრძელებდით მუშაობას, მოსვენება დავკარგეთ დღისით და ღამით. მაგრამ ბოლოს ყველამ ვაღიარეთ, რომ ეს იყო “სასიამოვნო ტანჯვა”.

თანდათანობით მძივებივით ვასხამდით წინადადებებს, აბზაცებს, დიალოგებს, თავბრუდამხვევ ამბებს, პერსონაჟების განცდებს, ვნებებს, სიყვარულს, სიძულვილს... ერთი სიტყვით, ყველაფერს, რასაც ნამდვილ მწერალთა ნააზრევთან, ნამდვილ ლიტერატურასთან მივყავართ...

ვცდილობდით შეგვენარჩუნებინა ავტორთა სტილი, განწყობა, გემოვნება, ის განსაკუთრებული მაგია, რაც სტრიქონებს შორის იკითხება და რასაც ლიტერატურა ჰქვია.

ასე დაიბადა ქართული ლიტერატურული სივრცისთვის 10 მსოფლიო მოთხრობა და ერთივ ზღაპარი. ჰოდა, ყველაფერი ეს შევკრიბეთ და დიდი სურვილი გვაქვს, თქვენთვის წიგნად გამოვცეთ, ძვირფასო მკითხველო.

2018 წელი ხომ წიგნის წლად არის აღიარებული!

რა თქმა უნდა, სტუდენტთა თარგმანებს ლიტერატურულ „კალაპოტში“ მოქცევა სჭირდებოდა. ჰოდა, ამ მოთხრობებსა და ზღაპრის გაშლაშინება გამოცდილ რედაქტორს ელენე სალარიძეს მივანდეთ, რომლის ესესაც ჩვენს თარგმანებზე ქვემოთ წარმოგიდგენთ.

უცხოური ნოველები, ზღაპრით დასრულებული

მსოფლიოში პოპულარული ნოველების თავგადასავალი

ესე ახალბედა სტუდენტ-მთარგმნელებსა და მათ პროფესორზე, რომელთაც თერთმეტი ინგლისურენოვანი რჩეული ნაწარმოები შემატეს თანამედროვე ქართულ ნათარგმნ ლიტერატურას.

საქართველოს უნივერსიტეტი, ხელოვნებისა და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი. ევროპული ენებისა და ფილოლოგიის მიმართულების პროფესორმა ელენე-ლელი აბაშიძემ და მისმა სტუდენტებმა, მხატვრული თარგმანის თეორიის კურსის გავლისას გადანწყიტეს პრაქტიკულადაც განეხორციელებინათ ოცნებად ქცეული სურვილი – ეთარგმნათ ინგლისურენოვან მწერალთა რჩეული ნაწარმოებები.

– მიყვარს ჩემი სტუდენტები და მინდოდა ერთად რამე ღირებული შეგვექმნა. ჩემმა იდეამ, ეთარგმნათ მათთვის საყვარელი ნაწარმოებები, ისეთი აღტაცება გამოიწვია, რომ ნამდვილად არ მოველოდი. არ იყო ადვილი ურთულეს ნაწარმოებებთან „შეჭიდება“ – ხან ჩემთან მოდიოდნენ დასახმარებლად, ხან ერთმანეთს უკითხავდნენ, ერთად თარგმნიდნენ, ერთად კითხულობდნენ, მსჯელობდნენ, რამდენიმე ვარიანტიდან საუკე-

თესოს არჩევდნენ... ბოლოს კი, როცა ყველაფერს თავი მოვუყარეთ, გაჩნდა ახალი სურვილი – წიგნად გამოგვეცა სტუდენტთა შემოქმედება და ფართო მკითხველისთვისაც წარგვედგინა. ღელავენ, რა თქმა უნდა, მაგრამ იმედი გვაქვს, რომ მკითხველს გულნაკლულს არ დავტოვებთ... – მიაძებოვს ლელი (ასე ეძახიან სტუდენტები თავიანთ მეგობარ პროფესორს) და თვითონაც თავისი სტუდენტებივით ღელავს...

ლელი აბაშიძე იმასაც მეუბნება, რომ შესაძლოა ამ გოგონებიდან მთარგმნელის ურთულესი გზა არც ერთმა არ აირჩიოს, მაგრამ დარწმუნებულია, არასოდეს დაავიწყდებათ ის ემოციურად დატვირთული დღეები და ახალი სიტყვებისა თუ დედანს მისადაგებული ფრაზების ძიებაში გათენებული ღამეები... თანაც, არაჩვეულებრივ მწერლებთან მოუწიათ „გაშინაურებამ“.

ჰოდა, ახლა სწორედ ამ მწერლებსა და მათ ნაწარმოებებს გაგაცნობთ:

► ქალის იდუმალი ცხოვრების გამხელილ დეტალებზე წერა არც ისე იოლია. მით უფრო, ექვსი შვილის დედისთვის, რომელსაც ქმარი ადრე დაეღუპა. ამერიკელი ფემინისტი მწერალი ქეთი ჩოპინი XIX საუკუნის დასასრულს რომანისთვის „გამოღვიძება“ ოჯახური სინმინდის შებღალვის წამხალისებლად მიიჩნიეს. ამიტომაც იყო, რომ კეიტმა ვერ გაბედა სიცოცხლეში დაებეჭდა თავისი ერთი სექსუალურად თამამი მოთხრობა, რომელსაც „შტორმი“ ჰქვია.

„შტორმი“ კი ერთ მხარეს სწორედაც შტორმში მოყოლილი მამა-შვილის ამბავია მოთხრობილი, მეორე მხარეს – მათი მომლოდინე ოჯახის დიასახლისისა, ამშტორმშივე რომ გადაეყარა ქალიშვილობის დროინდელ სატრფოს... ერთი სიტყვით, მძაფრი სიუჟეტია, ჩვენს მთარგმნელებს რომ შეურჩევიათ და მკითხველისთვის ამ ავტორის სხვა ნაწარმოებთა ნაკითხვის სურვილიც გაუჩენიათ (დარწმუნებული ვარ, ასე იქნება!).

ყველაფერს კი თითქოს ფარდას ხდის Assumption-ი – მოთხრობაში მოხსენიებული პატარა ქალაქი, სადაც მოთხრობისვე გმირებმა აღსიმა და ქალიქსთამ პირველად აკოცეს ერთმანეთს. ქალაქის სახელს აქ რელიგიური დატვირთვაც აქვს და უკავშირდება პირველ სიყვარულსა და უმანკოებას...

► ჩემთვის, როგორც რედაქტორისთვის და რიგითი მკითხველისთვის, ნამდვილი აღმოჩენა იყო ლულუ უენგი – ჩინური წარმომავლობის ინგლისურენოვანი თანამედროვე მწერალი ქალი, რომელიც ნიდერლანდებში ცხოვრობს. დღეს მსოფლიო ბესტსელერთა შორის

ერთ-ერთ პირველ ადგილზე სწორედ მისი წიგნებია. მისი სადებიუტო ავტობიოგრაფიული რომანი „The Lily Theatre“ კი სულაც 8 მილიონი ტირაჟით გაყიდულა.

ჩვენმა მთარგმნელებმა მისი ერთი ძალიან პატარა ნოველა თარგმნეს, რომელსაც „კანკანი“ ჰქვია. იგი ისეთივე მძაფრი, ვნებიანი და მიმზიდველად საკითხავია, როგორიც თავად ცეკვა, რომლის სახელიც ავტორს ამ ნოველისთვის დაურქმევია.

► შერვედ ანდერსონი – გასული საუკუნის ამერიკელი ნოველისტი და მოდერნიზმის გამორჩეული წარმომადგენელი ერთი უბადრუკი, ცოდვილი პასტორის ხორციელ ვნებებს ისე აღწერს, რომ შენც ხმამაღლა იმეორებ ბიბლიურ შეგონებას, რომ „შეუცნობელია გბანი უფლისანი“... და ეს ვნებები ჩვენამდე მოდის იმ რწმენითა თუ ურწმუნობით, რომლითაც სავსეა პასტორის სული, და რომელიც ეძებს სინათლეს! პოულობს კი? ამაზე აღარაფერს გეტყვით... ამაზე ნოველაში წაიკითხავთ, რომელსაც „ძალა ღვთისა“ ჰქვია...

► იფიქრებდით, რომ ჯეიმს ჯოისის უკვე კარგად ნაცნობი ნოველების კრებულის „დუბლინელების“ მშვენებას – „ეველინს“ შეჰბედავდნენ დამწყები მთარგმნელები? მით უფრო, რომ იგი ერთხელ უკვე ითარგმნა. თქვენ წარმოიდგინეთ, რომ... შეჰბედეს! და არც შემცდარან! მშვენიერი თარგმანი გამოუვიდათ. არადა, როგორია, ჰომეროსის „ოდისეის“ თანამედროვე ვარიანტის – „ულისეს“ ავტორთან მიახლოება! დიახ, ამჯერად მართლა გამოუვიდათ, თუმცა კი ერთი უიღბლო სიყვარულის ამბის ჩვენამდე მოტანამ მოუწიათ. მაგრამ რატომ უიღბლო! ეველინმა ხომ თავისი მშობლიური ქალაქი არ (ვერ!) მიატოვა. „რა უცნაურია, ორლანის ხმა სწორედ ამ საღამოს მოესმა ასე მძაფრად, რამაც დედისთვის მიცემული პირობა გაახსენა – პირობა, რომ აქაურობა, თავისი სახლი არ მიეტოვებინა. ეველინს გაახსენდა მომაკვდავ დედასთან ერთად გატარებული უკანასკნელი საღამო...“ – ვკითხულობთ და აღარ გვიკვირს, რატომ არ გაჰყვა უცხო ქვეყანაში საყვარელ მამაკაცს ევი.

ამ მოთხრობით XX საუკუნის გეპოპულარულმა ირლანდიელმა მწერალმა და პოეტმა თითქოს ხარკი გადაუხადა თავისი მიტოვებული მშობლიური დუბლინის ნოსტალგიას.

► ვირჯინია ვულფი – გასული საუკუნის ინგლისელი მწერალი, არატრადიციული და რთული ბიოგრაფიის მქონე ქალი, რომელმაც XX საუკუნის ერთ-ერთი ახალი მხატვრული ხერხის, „ცნობიერების ნაკადის“

საშუალებით შეძლო აღენერა ადამიანის სამყარო ბევრად უფრო ღრმად და დაწვრილებით, ვიდრე ეს ტრადიციული ლიტერატურული საშუალებებით ხდებოდა.

ალბათ დიდი გამბედაობა სჭირდებოდა ვირჯინია ვულფის „მემკვიდრეობის“ თარგმნას. ახალგაზრდა მთარგმნელებს, ეტყობა, გაუჭირდათ კიდევ ერთ პატარა ნოველაში თავმოყრილი უმძაფრესი ფსიქოლოგიური განცდების აღქმა, გაანალიზება და ფურცელზე ქართულად გადმოტანა... საბედნიეროდ, მთარგმნელებმა ესეც წარმატებით შეძლეს. ამაში კი თქვენც მალე დარწმუნდებით.

► ინგლისელი ჰელენ სონდერსის შესახებ ჩვენთვის ბევრი არაფერია ცნობილი. მისი ნოველა „ბებრის ყვავილობა“ სტუდენტთა სასწავლო პროგრამაშია შეტანილი და თავისთავად საკმაოდ საინტერესო და შთამბეჭდავი ნაწარმოებია. ეტყობა, ამიტომაც შეარჩიეს სათარგმნად და არცთუ ისე ცუდად გამოუვიდათ. და როგორც ამ ნაწარმოებშია, მართლაც, „ყოველდღე ხომ არ ვპოულობთ ნამდვილ ბებიას!..“.

► აიზეკ აზიმოვი – რუსი-ამერიკელი ებრაელი დიდი მეცნიერიც იყო, უპოპულარესი „ფენტეზის“ ჟანრის მწერალიც, მაგრამ მაინც უიღბლო: 1983 წელს გულის ოპერაცია გაუკეთეს და შიდსის ვირუსი „აჰკიდეს“, რითაც გარდაიცვალა კიდევ...

კრებულში ახალბედა მთარგმნელებმა მისი ერთ-ერთი მოთხრობა შეიტანეს და არც შემცდარან: ამ მოთხრობის („რა კარგი იქნებოდა მაშინ...“) გმირი გოგო-ბიჭები მომავლის ქვეყანაში ცხოვრობენ, სადაც მარჯის ბაბუას ისიც უთქვამს, – როცა იგი პატარა ბიჭი ყოფილა, მისი დიდი ბაბუა უამბობდა, რომ ისეთ დროსაც მოსწრებია, როდესაც ყველა მოთხრობა ფურცელზე იბეჭდებოდა. ხომ წარმოგიდგენიათ, რამხელა რამ შესძლებია „ფენტეზს“? თუმცა კი წიგნის სიყვარული მწერალსა და მის მთარგმნელ ქართველ სტუდენტებსაც პირველ რიგში დაუყენებიათ...

► ეს სასწაული ამბავი ერთ პატარა ბრიტანულ ქალაქ სტრეტფორდ-ონ-ეივონში დატრიალდა. ქალაქი, არც მეტი, არც ნაკლები, ატომური ბომბების აფეთქებამ იმსხვერპლა... დიდი უილიამ შექსპირის თაყვანისმცემლებს ალბათ შეგეშინდათ კიდევ, ამ ქალაქში ხომ გენიალური ტრაგიკოსის საფლავია! დამშვიდდით, ეს მხოლოდ ფანტასტიკურ მოთხრობაში მოხდა, რომელიც სტუდენტ-მთარგმნელებს თქვენთვის წარსადგენად შეურჩევიათ.